

ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

EDUCATION OF FUTURE DOCTORS USING FOREIGN LANGUAGES

У статті розглянуто сутність виховання майбутніх лікарів засобами іноземної мови. Встановлено, що цей процес багатограний та різноплановий.

Обґрунтовано, причинно-наслідкові відношення між поняттями «мова» і «культура». Показано, що іноземна мова як засіб комунікації між представниками різних народів і культур має вивчатися в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, які спілкуються цією мовою.

З'ясовано, що мовленнєва картина світу складається з трьох компонентів – дійсності, мислення і мови, опанування іноземною мовою це перехід від однієї культури до іншої.

Доведено, що іноземна мова несе в собі значні виховні та розвиваючі можливості для збагачення інтелектуального, емоційного, морального, естетичного світу людини тощо, а також великий потенціал для формування та розвитку професійної орієнтації тих, хто здобуває вищу освіту за певним фахом.

Нами визначено, що використовуючи на заняттях з іноземної мови різні мовні ігри, афоризми, лінгвістичні загадки тощо, викладач має можливість розвивати інтерес студентів як до окремих філологічних фактів, явищ, парадигм, так і до мови в цілому.

У статті проаналізовано три основні практичні мети навчання іноземної мови, які не тільки сприяють засвоєнню лінгвістичних знань, умінь і навичок, але спрямовані на підвищення загальної професійної компетентності, збагачення емоційної і пізнавальної сфери майбутнього фахівця.

Вважаємо, що вивчення іноземної мови сприяє моральному, трудовому, естетичному вихованню і в цьому, на нашу думку, полягає виховна мета вивчення іноземної мови. У процесі навчання іноземної мови здійснюється і трудове виховання, тобто формуються навички та уміння інтелектуальної праці.

Нами визначено, що опанування мови поза середовищем, в якому спілкуються цією мовою, вимагає створення уявних ситуацій, що сприяє розширенню кругозору студентів, підвищує їх культуру.

Таким чином, виховання студентів під час вивчення «іноземної мови» відбувається саме через залучення їх до іншої семіотичної системи, якою є нерідна мова, а також інформація, яка одержана за її допомогою і яка не виявляє прямих зв'язків із мовою, але пов'язана з різноманітними галузями людської діяльності.

Ключові слова: засіб комунікації, іноземна мова, виховні резерви, мисленнєво – мовлен-

нєва діяльність, опанування мови, заклад вищої освіти.

The article examines the essence of education of future doctors by means of a foreign language. It has been established that this process is multifaceted and diverse. The cause-and-effect relationship between the concepts of "language" and "culture" are substantiated.

It is shown that foreign language as the means of communication between representatives of different nations and cultures should be studied in inseparable unity with the world and culture of people who communicate in this language.

It was found that the speech pattern of the world consists of three components – reality, thinking and language, learning a foreign language is a transition from one culture to another.

It has been proved that foreign language carries significant educational and opportunities for enriching the intellectual, emotional, moral, aesthetic world of a person, etc., as well as a great potential for the formation and development of the professional orientation of those who obtain higher education in a certain specialty.

We determined that by using various language games, aphorisms, linguistic riddles, etc. in foreign language classes, the teacher has the opportunity to develop students' interest both in individual philological phenomena, paradigms, and in the language as a whole.

The article analyzes three main practical goals of learning a foreign language, which not only contribute to the assimilation of linguistic knowledge, abilities and skills, but are aimed at increasing the general professional competence, enriching the emotional and cognitive sphere of the future specialist.

We believe that learning foreign language contributes to moral, labor, and aesthetic education, and in our opinion, it is the educational goal. Skills and abilities of intellectual work are formed in the process of education.

We have determined that mastering a language requires the creation of imaginary situations, which helps to expand student's horizons and improves their culture.

Thus, the education of students during the study of a "foreign language" occurs precisely because of their involvement in another semiotic system, which is a non-native language, as well as information that is obtained with its help and that does not reveal direct connections with language, but is related to various fields of human activity.

Key words: means of communication, foreign language, educational supply, thinking and speech activity, language acquisition, institution of higher education.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.2.29>

Орел-Халік Ю.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
Запорізького державного медико-
фармацевтичного університету

Між поняттями «мова» і «культура» історично склалися тісні взаємні причинно-наслідкові відношення. Кожне з цих понять може стати предметом окремого вивчення й дослідження, але в реальному житті вони тісно переплітаються. Немає культури без мови, мова існує тільки в контексті культури, є відображенням її сприйняття та вираження, а іноді й інструментом створення.

Безперечно, іноземна мова як засіб комунікації між представниками різних народів і культур має вивчатися в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, які спілкуються цією мовою.

Проблемі виховання студентів іноземною мовою багато уваги приділяють Є. Б. Новікова, О. В. Дмитренко, Л. В. Бабаш, О. І. Комарова. Питання співвідношення мови і дійсності

розглядає О. О. Соломатіна. Зокрема, А. Вежицька, відома польська лінгвістка доводить, що мова відображає не стільки сам світ, скільки нашу концептуалізацію цього світу. Мовленнєва картина світу складається, таким чином, з трьох компонентів – дійсності, мислення і мови. Адже для того, хто вивчає іноземну мову, це означає занурення в світ іншої культури, інших звичаїв і таке інше, одночасне вивчення їх, збагачення власної особистості. Опанування іноземною мовою припускає не тільки перехід від однієї мови до іншої, але й одночасно перехід від однієї культури до іншої.

Мета статті – виявити додаткові виховні резерви дисципліни «Іноземна мова» для формування гармонійно розвинутої особистості в навчально-виховному процесі, зокрема у професійно-моральному становленні студентів закладів вищої освіти медичного профілю.

Результати теоретичних досліджень свідчать, що іноземна мова несе в собі значні виховні та розвиваючі можливості для збагачення інтелектуального, емоційного, морального, естетичного світу людини тощо, а також великий потенціал для формування та розвитку професійної орієнтації тих, хто здобуває вищу освіту за певним фахом.

Вивчення іноземної мови сприяє розвитку пізнавальних функцій психіки. Розвиваються дуже важливі для майбутнього фахівця, у нашому випадку – працівника органів охорони здоров'я, інтелектуальні функції аналізу та синтезу, оскільки на матеріалі мовних явищ студенти мають вивчити і виявити вміння членувати єдину граматичну конструкцію на частини і, навпаки, інтегрувати складові частини в єдине ціле. У процесі такої роботи формуються мовні узагальнення, виділяються мовні абстракції у вигляді схем, правил, знаків, тобто розвивається абстрактне мислення. Складаючи висловлювання засобами іноземної мови, замислюючись над послідовністю та повнотою викладу, ситуативною зумовленістю своїх фраз та їх побудовою, студенти цим самим удосконалюють процес мисленнєво – мовленнєвої діяльності.

Іноземна мова є чи не єдиним навчальним предметом немовного закладу вищої освіти, що містить у собі великі резерви для філологічного розвитку студентів. Проте, як відомо, інтерес до філології здавна є супутником справжньої освіченості, яку, у свою чергу, можна вважати фахово значущою ознакою для професій, де левову частку роботи складає міжособистісне усне і писемне спілкування. Використовуючи на заняттях з іноземної мови різні мовні ігри, афоризми, лінгвістичні загадки тощо, викладач має можливість розвивати інтерес студентів як до окремих філологічних фактів, явищ, парадигм, так і до мови в цілому.

Відомо, що мета навчання визначається робочою програмою – документом, у якому вона набуває конкретності для всього періоду навчання.

Курс іноземної мови передбачає освітню, практичну, розвивальну, виховну цілі.

Практична мета навчання іноземної мови полягає в тому, що:

По-перше, мова, чи то рідна, чи то іноземна слугує засобом спілкування, засобом прийому і передачі інформації про навколишню дійсність в умовах соціального життя.

По-друге, вивчення іноземної мови дає студентам можливість оволодіти засобами сприйняття і вираження думок про предмети, явища, їх зв'язки і відносини через іншу, не рідну для них мову.

По-третє, мова як універсальний засіб спілкування вимагає, щоб її тримали завжди готовою для використання у різноманітних ситуаціях комунікації. Тому опанування іноземною мовою обов'язково пов'язане з цілеспрямованою практикою застосування засвоєного матеріалу.

Вивчення іноземної мови є процесом не тільки засвоєння лінгвістичних знань, умінь і навичок, але аксіологічною діяльністю, спрямованою на підвищення загальної професійної компетентності, збагачення емоційної і пізнавальної сфери майбутнього фахівця, зокрема і працівника медичної сфери, а також його полікультурної освіченості. На шляху вдосконалення процесу користування засобами іноземної мови студент поступово інтегрується в новий мовленнєвий соціум, освоює й інтерпретує його норми та правила і оцінює з цих позицій як власні рольові функції, так і функції оточуючих його суб'єктів, підвищуючи тим самим власну загальну та професійну культуру.

Іноземна мова вносить значний вклад у формування світогляду студентів, його когнітивний та емоційний розвиток. Вивчення іноземної мови сприяє моральному, трудовому, естетичному вихованню і в цьому, на нашу думку, полягає виховна мета вивчення іноземної мови.

Спілкування, за Є. Б. Новіковою, – це взаємодія людей, їх мовленнєва поведінка [4, с. 237]. Вона припускає виховання у студентів при розмові іноземною мовою вміння уважно слухати співрозмовника, бо можна не зрозуміти, про що йдеться; умінь ввічливо реагувати на почуте; умінь звернутися з проханням чи з повідомленням. Таким чином, навчання іноземної мови формує вміння здійснювати спілкування, яке є основою у встановленні добрих відносин зі студентами, і будуть потрібні в майбутній професійній діяльності під час спілкування лікаря та пацієнта, його рідних.

У процесі навчання іноземної мови здійснюється і трудове виховання, тобто формуються навички та умінь інтелектуальної праці. Студентів треба вчити навчатися, вчити їх прийомам інтелектуальної праці. Вони мають вільно орієнтуватися у підручниках і навчальних посібниках, знати, як і в якій послідовності виконувати домашні завдання та завдання з читання, як користуватися

словником і багато чого іншого. Відпрацювання мовленнєвих навичок (фонетичних, граматичних тощо) потребує цілеспрямованої наполегливої праці, що формує у тих, хто навчається, звичку працювати.

Навчання іноземної мови дозволяє здійснювати й естетичне виховання. Якщо викладач використовує на заняттях віршовані чи прозові літературні твори, розповідає про видатних митців країни, мова якої вивчається, відбувається вплив на смаки студентів, прищеплюються ідеали творів, і не тільки художніх. В опануванні іноземною мовою відбувається орієнтування на найкращі взірці мовленнєвих явищ (нормативна вимова, точна інтонація, висока культура бесіди тощо) та феноменів дійсності. Великий вплив також мають і наочні засоби навчання – красиво оформлені посібники, естетичні ілюстрації тощо [3, с. 63].

Відомий педагог Вишневський О. І. зазначав, що навчання не може не виховувати визначених поглядів, переконань, відношень, якостей особистості. Суть виховної функції навчання полягає в тому, що вона надає цьому об'єктивно можливому процесові визначену цілеспрямованість і значущість. Освіта і виховання виступають у тісній єдності, не випадково в англійській мові вони номіновані одним словом "education".

Освітня мета навчання іноземної мови є достатньо великою. Студенти вивчають іноземну мову, а отже, нові засоби для вираження думок, і вже в цьому закладено освітню роль цього навчального предмета. Дійсно, якщо мова – безпосередня дійсність думки, то вивчення мови є усвідомленням засобів вираження думок, усвідомленням того, як люди говорять, які слова застосовують, як поєднують слова у висловлюваннях і т. інш., що забезпечує можливість розуміти один одного, сприймати і передавати думки засобами мови. Окрім додаткових засобів вираження, при опануванні іноземною мовою значно розширюється коло джерел отримання інформації.

Вивчення іноземної мови допомагає усвідомленню рідної, тому що дає можливість забезпечити її визначення для порівняння; формує у студентів більш уважне ставлення до форм вираження думок як іноземною, так і рідною мовами. В процесі вивчення іноземної мови студенти знайомляться з новими граматичними явищами; розширюються їхні уявлення про творення слів і розвиваються навички логічного мислення. Спостереження підтверджують, що там, де добре поставлене навчання рідної мови, легше здійснюється навчання іноземної і навпаки. Добре організоване навчання іноземної мови позитивно впливає на розвиток розумових і мовленнєвих здібностей студентів при навчанні інших предметів [2, с. 25].

Навчання іноземної мови активізує роботу слухового, зорового, мовленнєво-рухового, моторного

аналізаторів, розвиває пам'ять, уявлення. Адже опанування мови потребує запам'ятовування великої кількості мовних і мовленнєвих одиниць, що вимагає активної роботи логічної пам'яті. Опануванню іноземної мови сприяють і невербальні засоби спілкування. Як зазначає професор Ф. Бацевич, мовлення – основний, але не єдиний спосіб спілкування" [1, с. 58]. Світ невербальних комунікативних засобів, якими користується людина в ході здійснення міжособистісного спілкування, багатий і різноманітний. До невербальних засобів спілкування відносимо екстралінгвістичні (паузи, зітхання, плач); просодичні (темп мовлення, тон, висоту, спосіб артикуляції); кінетичні (жести, міміку) [1, с. 60].

Опанування мови поза середовищем, в якому спілкуються цією мовою, вимагає створення уявних ситуацій, здатних стимулювати спілкування виучуваною мовою, і пов'язане з розвитком уяви. Вивчення іноземної мови сприяє розширенню кругозору студентів, підвищує їх культуру. Дійсно, залучення до мови є залученням і до культури народу, який створив цю мову і нею користується. Мова розглядається в двох її функціях: комунікативній і кумулятивній. При вивченні іноземної мови студент знайомиться з країною, мова якої вивчається, з культурою народів, що її населяють, історією, мистецтвом, літературою, традиціями, тобто «торкаються» кумулятивних функцій мови як охоронця культури народу.

Розвивальна мета навчання іноземної мови пов'язана не тільки з мисленням, але й з емоціями та іншими психологічними якостями особистості. Для забезпечення більш ефективного розвитку студентів психологи і дидакти пропонують залучати студентів до таких видів діяльності, які розвивають у них сенсорні сприйняття, рухову, інтелектуальну, вольову, емоційну та мотиваційну сфери. Викладання пропонується здійснювати на високому рівні труднощів, у швидкому темпі, з усвідомленням студентами своїх навчальних дій. Виховна, освітня і розвиваюча цілі досягаються в процесі практичного опанування іноземною мовою.

Реалізація комплексного вирішення задач виховання соціально активної особистості багато в чому залежить і від того, який рівень умінь та навичок навчальної діяльності студентів може забезпечити сучасна методика викладання іноземної мови, яка дозволяє сформувати у студентів навчально-організаційні уміння та навички. Передбачається формування умінь і навичок самостійної роботи з усного мовлення, читання й письма тощо, тобто навчально-організаційних і навчально-інтелектуальних умінь та навичок.

Навчально-комунікативні уміння та навички в системі навчання іноземної мови є провідними в силу того, що види мовленнєвої діяльності, які

розвиваються в процесі навчання, ґрунтуються саме на цих уміннях і навичках.

Тарнопольський О. Б. визначив, що вивчення іноземної мови є не тільки шляхом до міжнародного спілкування, але і засобом пізнання світу, культури, психології та менталітету того чи іншого народу [5, с. 121].

Результативність професійного становлення фахівця, у тому числі майбутнього лікаря або фармацевта, та ефективність його подальшої практичної діяльності багато в чому залежать від ступеня розвитку та всебічності його кругозору й інтелекту, від умінь творчо мислити, від обсягу його пізнавальних інтересів. За нашими спостереженнями, головним напрямом формування творчої активності студентів засобами іноземної мови є така організація навчання, основою якої є принципи новизни навчального матеріалу, його відповідності рівню сучасних наукових досягнень, практичної значущості для студентів з точки зору майбутньої професійної діяльності. При цьому студенти, виявляючи активність, одержуватимуть знання не в готовому вигляді, а в результаті самостійного пошуку інформації, самостійного вирішення певних завдань.

Становлення пізнавальної спрямованості особистості передбачає формування у студентів іншомовної компетентності, яка безпосередньо впливає на їх інтелектуальний розвиток, сприяє опануванню засобами навчальної діяльності, умінь самостійно організувати свою роботу, шукати і знаходити раціональні прийоми та переносити їх в умови, безпосередньо не передбачені навчанням.

Насамперед необхідно визначити сутність практичного опанування мови. Практичне опанування мови полягає в умінні адекватно використовувати одержані знання у своїй практичній діяльності і визначається профілем навчального закладу та специфікою роботи майбутнього спеціаліста [5, с. 67].

Практичне знання іноземної мови є важливим не тільки для використання в обраній професійній діяльності. Воно є також невід'ємним елементом загальної культури, компонентом загальної освіти сучасної людини. Тому необхідно підвищувати пізнавальну цінність занять з іноземної мови, розширювати під час аудиторних і позааудиторних занять знання студентів про країну, мова якої вивчається, про її географію, економіку, державний і політичний устрій, письменників, музику, живопис, спорт, молодіжний рух тощо.

Висновки. Таким чином, виховання студентів під час вивчення «Іноземної мови» відбувається саме через залучення їх до іншої семіотичної системи, якою є нерідна мова, а також інформація, яка одержана за її допомогою і яка не виявляє прямих зв'язків із мовою, але пов'язана з різноманітними галузями людської діяльності.

Виховний вплив на студентів мають не тільки зміст матеріалів, за якими організовується навчальна діяльність, але й методи роботи з ними, оскільки залучені методи та прийоми формують ставлення людини до справи, її поведінку, а отже, і виховують.

Поряд із розширенням кругозору в процесі вивчення мови відбувається виховання емоційного переживання мовного матеріалу, сприйняття ідеалів суспільства, форм естетично забарвленого оцінного судження, розуміння особливостей свідомості носіїв мови, яка вивчається, толерантне ставлення до неї, збагачення палітри внутрішнього світу. На заняттях з іноземної мови подекуди це зробити легше, ніж на заняттях з інших дисциплін, бо, пояснюючи новий матеріал, викладач має змогу подати студентам найкращі взірці мовних та життєвих фактів і явищ, які підсвідомо засвоюватимуться, проте можуть здатися студентам занадто патетичними та відірваними від реального життя.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ, ВЦ „Академія”, 2004. – 344 с.
2. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб. / О. І. Вишневський. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2011. – 206 с.
3. Дмитренко О. В., Бабаш Л. В., Комарова О. І. Шляхи реалізації естетичного виховання на уроках іноземної мови. Імідж сучасного педагога. 2016. № 6. С. 62–64.
4. Новікова Є. Б. Естетичне виховання студентів як невід'ємний компонент вивчення іноземної мови у навчальний та позанавчальний час. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2011. Вип. 8. С. 236–240.
5. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посіб. / О. Б. Тарнопольський. – Київ : Інкос, 2006. – 248 с.
6. Salamatina O. O., Markowska A. V., Artyukhova O. V., Ihnatenko Zh. V. Particular Features of Intensive Foreign Language Teaching for Students of Non-philology Specialties. East European Science Journal. – Warsaw : “Jerozolimskie 85/21, 02-001, Poland», 2019. – 4 (44), 2019. – P. 56–65.